

บทที่ 4

สถานการณ์การดำเนินงาน

สภาพสังคมและเศรษฐกิจของวิสาหกิจชุมชน.....

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์การดำเนินงาน สภาพสังคมและเศรษฐกิจของวิสาหกิจชุมชนจากการสัมภาษณ์ประธาน คณะกรรมการ และสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 6 วิสาหกิจชุมชน ได้ผลดังนี้

1. ข้อมูลสถานการณ์การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

ประกอบด้วย 2 วิสาหกิจชุมชน ดังนี้

1.1 วิสาหกิจชุมชนบ้านโนนสว่าง

1.1.1 สถานการณ์การดำเนินงาน

1) ประวัติความเป็นมา เริ่มรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นศูนย์ข้าวชุมชนเมื่อปี พ.ศ.2545 จากนั้นจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนเมื่อปี พ.ศ. 2550

2) ที่ตั้ง ตั้งอยู่ที่บ้านโนนสว่างหมู่ที่ 12 ตำบลบ้านด่าน อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์

3) สภาพพื้นที่ เป็นดินร่วนปนทราย เป็นนาข้าวทำนาปีละครั้ง ไม่มีนาแปลงรวม

4) กลุ่มและการบริหารกลุ่ม มีการเลือกตั้งประธานและกรรมการ จำนวน 5 ตำแหน่ง ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เภรัญญิก กรรมการและเลขานุการ มีวาระการดำรงตำแหน่ง มีการกำหนดบทบาทหน้าที่กรรมการที่ชัดเจน กรรมการมีวาระการดำรงตำแหน่ง มีจำนวนสมาชิก 60 คน มีกฎระเบียบ ข้อบังคับในการบริหารกลุ่มที่ชัดเจน และมีการบริหารงานเป็นระบบ

5) กองทุนหมุนเวียนและการบริหาร กรรมการบริหารกองทุนเป็นชุดเดียวกับคณะกรรมการบริหารกลุ่ม มีกฎระเบียบของการบริหารเงินกองทุน มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ไม่มีการระดมทุนจากสมาชิก ไม่มีการปันผล มีการตรวจสอบการสรุปและประเมินผลโดยสมาชิก กรรมการและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำพื้นที่

แหล่งที่มาของเงินกองทุนเริ่มต้นมาจากกลุ่มศูนย์ข้าวชุมชนเดิม จากนั้นนำมาให้สมาชิกกู้ยืม จำนวนเงินกองทุน 43,564.17 บาท การกู้เงินกองทุน จะเรียกประชุมเพื่อกำหนดเป็นคราวๆ ไป

6) สินค้า/บริการและการตลาด ยังไม่มีการดำเนินการ

7) การเรียนรู้ ไม่มีการจัดสรรเงินกองทุนไว้สำหรับการเรียนรู้ มีแปลงเรียนรู้เป็นนาแปลงรวม โดยมีการเรียนรู้ตามระบบโรงเรียนเกษตรกร 5 ครั้ง เรื่องที่เรียนรู้ เรื่อง การคัดเลือก

พันธุ์ การเตรียมดิน การดูแลรักษา การศึกษาคุณภาพด้านการผลิตข้าวอินทรีย์ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่ม และสมาชิกมีการทดลองทำด้วยตนเอง

1.1.2 สภาพทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ข้อมูลทั่วไปด้านสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรวิสาหกิจชุมชนโนนสว่าง จากสมาชิกผู้ให้ข้อมูล 57 ราย ได้ข้อมูลดังนี้ สมาชิกผู้ให้ข้อมูลเป็นเพศชายร้อยละ 50.90 ที่เหลือร้อยละ 49.10 เป็นเพศหญิง อายุอยู่ในช่วงระหว่าง 26-69 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 49.98 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4 มีเพียง 6 รายที่จบประถมศึกษาปีที่ 6 และ 8 ราย จบสูงกว่าประถมศึกษาปีที่ 6 ตำแหน่งในชุมชน ส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งใดๆ ในชุมชน มีบ้างที่เป็นกรรมการหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วย ส่วนตำแหน่งใน อบต. ไม่มีสมาชิกท่านใดมีตำแหน่งใน อบต.เลย การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มอื่นๆ เช่น กองทุนหมู่บ้าน และ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ และกลุ่มออมทรัพย์ พื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมดเฉลี่ย 18.6 ไร่ต่อครัวเรือน แรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.2 คน อาชีพอื่นๆ นอกจากทำนาเป็นอาชีพหลักแล้ว ยังประกอบอาชีพอื่นๆ ได้แก่ รับจ้างแรงงาน ค้าขาย และรับเหมาธุรกิจส่วนตัว

1.2 วิสาหกิจชุมชนหนองมะค่าแต่

1.2.1 สถานการณ์การดำเนินงาน

1) ประวัติความเป็นมา วิสาหกิจชุมชนบ้านหนองมะค่าแต่จัดตั้งขึ้นโดยแม่บ้านในหมู่บ้านที่ประกอบอาชีพด้านปลูกข้าว ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ทอผ้าไหม รวมกลุ่มกันตั้งตั้งแต่ปี 2541 จัดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนเมื่อปี 2548

2) ที่ตั้งสำนักงาน เลขที่ 50 หมู่ที่ 9 ตำบลพระครู อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

3) สภาพพื้นที่ เป็นดินร่วนปนทราย เป็นน่าน้ำฝน ทำนาปีละครั้ง มีนาแปลงรวม 10 ไร่

4) กลุ่มและการบริหารกลุ่ม มีการเลือกตั้งประธาน/กรรมการ จำนวน 5 ตำแหน่ง ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เสรัญญิก ประชาสัมพันธ์ และเลขานุการ นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการดำเนินงานฝ่ายต่างๆ ประกอบด้วย ฝ่ายผลิต ฝ่ายกระจายการผลิต ฝ่ายตรวจสอบและฝ่ายตลาด แต่ละตำแหน่งมีการกำหนดบทบาทหน้าที่และมีวาระการดำรงตำแหน่ง 2 ปี มีจำนวนสมาชิก 85 คน มีการกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับในการบริหารกลุ่มที่ชัดเจน และมีการบริหารงานอย่างเป็นระบบ

5) กองทุนหมุนเวียนและการบริหาร กรรมการบริหารกองทุนเป็นชุดเดียวกับคณะกรรมการบริหารกลุ่ม มีกฎระเบียบของการบริหารเงินกองทุน มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลเป็นที่ปรึกษากองทุน แหล่งที่มาของเงินกองทุนจากกลุ่มต่างๆ การให้สมาชิกกู้และการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าว และระดมหุ้น มีการตรวจสอบสรุปและประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน ไม่มีการปันผลเงินกองทุนคืนให้สมาชิก

6) สินค้า/บริการและการตลาด

- เมล็ดพันธุ์ข้าวและข้าวเพื่อการบริโภค พันธุ์ข้าวดอกมะลิ 105
- ผลิตปุ๋ยอินทรีย์
- ผลิตผ้าไหม/หมอนพักทอง และพรมเช็ดเท้า

การตลาด มีการจัดตั้งกรรมการด้านการตลาด ร่วมกันจัดตลาดกระจายผลผลิตผลิตร่วมงานแสดงสินค้า และจำหน่ายผลผลิตของวิสาหกิจชุมชน

7) การเรียนรู้ มีการจัดสรรงบประมาณจากเงินกองทุนในการเรียนรู้ มีนาแปลงรวมเป็นที่เรียนรู้ตามระบบโรงเรียนเกษตรกร เรื่องที่เรียนรู้ได้แก่ การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การผลิตสินค้าเกษตรที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน มีการจัดการศึกษาดูงาน 5 ครั้ง โดยศึกษาดูงานเรื่องการผลิตและการตลาดในอำเภอและจังหวัดใกล้เคียง 4 ครั้ง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องการทำงานภายในกลุ่ม และสมาชิกมีการทดลองทำด้วยวิธีการใหม่ๆ ด้วยตนเอง การศึกษาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอื่นๆ

1.2.2 สภาพทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ข้อมูลทั่วไปด้านสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนหนองมะค่าแต้ จากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ให้ข้อมูล 36 ราย ได้ข้อมูลดังนี้ ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 63.90 เป็นเพศหญิง ส่วนที่เหลือเป็นเพศชาย อายุอยู่ในช่วงระหว่าง 30-72 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 49.36 ปี ระดับการศึกษาผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จบการศึกษาตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นต้นไป ส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งในชุมชนและใน อบต. มี 9 ราย ที่เป็นกรรมการหมู่บ้านและ อสม.เป็นสมาชิก อบต. 2 ราย นอกเหนือจากเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแล้ว ยังเป็นสมาชิกของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร แรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.8 คน อาชีพอื่นๆ นอกจากทำนาแล้ว ยังมีอาชีพเสริม ได้แก่ รับจ้างแรงงาน ค้าขาย รับเหมาธุรกิจส่วนตัว และทำการเกษตรอื่นๆ

ตารางที่ 4. 1 สถานการณ์การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิต

ข้อมูล	วิสาหกิจชุมชน บ้านโนนสว่าง	วิสาหกิจชุมชน บ้านหนองมะค่าแต้
ปีที่จัดตั้ง/การสนับสนุน กลุ่มและการบริหารกลุ่ม	2550/ เมล็ดพันธุ์ปุ๋ยเคมี	2548/ เมล็ดพันธุ์ปุ๋ยเคมี
- วิธีการได้มา/วาระการดำรง ตำแหน่ง	เลือกตั้ง/2 ปี	เลือกตั้ง/ 2 ปี
- กรรมการ(คน)	5	5
- ที่ปรึกษา(คน)	1	1
- วิธีการบริหาร	มีกฎระเบียบ มีระบบบริหาร	มีกฎระเบียบ มีระบบบริหาร

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูล	วิสาหกิจชุมชน บ้านโนนสว่าง	วิสาหกิจชุมชน บ้านหนองมะค่าแต้
กองทุนหมุนเวียนและ การบริหาร		
- คณะกรรมการ	ชุดเดียวกับกรรมการบริหารกลุ่ม	ชุดเดียวกับกรรมการบริหารกลุ่ม
- กฎระเบียบ	มี	มี
- แหล่งที่มาของเงินกองทุน เงินกองทุน	เงินกองทุนจากกลุ่มเดิมและ ดอกเบี้ยุกู้ยืม	เงินกองทุนจากกลุ่มเดิม ดอกเบี้ยุกู้ยืม และระดมหุ้น
- การทำบัญชี	มี	มี
- การตรวจสอบ	สมาชิก เกษตรกร เจ้าหน้าที่	สมาชิก
การผลิต		
- เมล็ดพันธุ์ข้าว	ข้าวดอกมะลิ 105	ข้าวดอกมะลิ 105
- อื่นๆ	-	ปุ๋ยอินทรีย์
-		ผ้าไหม
-		หมอนปักทอง
		พรมเช็ดเท้า
การตลาดเมล็ดพันธุ์		
- วิธีการขาย	ให้สมาชิกกู้ยืม	ขายให้เกษตรกร/ยืม และ แลกเปลี่ยน
- อื่นๆ	-	ออกร้านจำหน่าย
การเรียนรู้		
- เงินทุนเพื่อเรียนรู้	ไม่มี	จากเงินกองทุน
- วิธีการเรียนรู้	โรงเรียนเกษตรกร การแลกเปลี่ยนในกลุ่ม การทดลองทำด้วยตนเอง การศึกษาดูงาน	โรงเรียนเกษตรกร การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนในกลุ่ม การทดลองทำด้วยตนเอง

ตารางที่ 4.2 สภาพทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจด้านการผลิต

สภาพทางด้านสังคม เศรษฐกิจ	วิสาหกิจชุมชน บ้านโนนสว่าง		วิสาหกิจชุมชนบ้าน หนองมะค่าแต้	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ ชาย	29	50.9	13	36.1
หญิง	28	49.1	23	63.9
อายุเฉลี่ย (ปี)	50.0	-	49.3	-
ช่วงอายุ (ปี)	29-69	-	30-72	-
ระดับการศึกษา				
ไม่ได้เรียน	0	0.0	0	0.0
ต่ำกว่า ป.4	0	0.0	1	2.8
จบ ป.4	43	75.5	25	69.4
จบ ป.6	6	10.5	5	13.9
สูงกว่าป.6	8	14.0	5	13.9
ตำแหน่งในชุมชน				
ไม่มี	42	73.7	27	75.0
กำนัน	0	0.0	0	0.0
ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วย	5	8.8	1	2.8
กรรมการหมู่บ้าน	10	17.5	8	22.2
อื่นๆ	0	0.0	0	0.0
ตำแหน่งใน อบต.				
ไม่มี	57	100.0	33	91.7
ประธาน	0	0.0	0	0.0
กรรมการ	0	0.0	0	0.0
สมาชิก	0	0.0	2	8.3
อื่นๆ	0	0.0	0	0.0
การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น				
กลุ่มเกษตรกร	25	43.9	22	61.1
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	11	19.3	16	44.4
สหกรณ์การเกษตร	1	1.8	3	8.3
ธกส.	35	61.4	23	63.9

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

สภาพทางด้านสังคม เศรษฐกิจ	วิสาหกิจชุมชน บ้านโนนสว่าง		วิสาหกิจชุมชนบ้าน หนองมะค่าแต้	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
พื้นที่นาเฉลี่ยต่อครัวเรือน(ไร่)	18.6	-	32.4	-
แรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย (คน)	2.2	-	2.8	-
อาชีพหลัก				
ทำนา	54	94.7	36	76.6
รับจ้างแรงงาน	1	1.8	7	14.9
รับเหมาธุรกิจส่วนตัว	2	3.5	1	2.1
อื่นๆ	0	0.0	3	6.4
อาชีพเสริม				
ทำการเกษตรอื่น	26	47.3	10	29.4
ค้าขาย	5	9.1	2	5.9
รับจ้างแรงงาน	22	40.0	21	61.8
รับเหมาธุรกิจส่วนตัว	2	3.6	1	2.9
รับราชการ	0	0.0	0	0.0

2. ข้อมูลสถานการณ์การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านการบริการการท่องเที่ยว

ประกอบด้วยวิสาหกิจชุมชน 2 วิสาหกิจชุมชน ดังนี้

2.1 วิสาหกิจชุมชนบ้านสุขสมบูรณ์

2.1.1 สถานการณ์การดำเนินงาน

1) **ประวัติความเป็นมา** เดิมเป็นกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูลต่อมาเมื่อการท่องเที่ยวแถบอำเภอดงน้ำเขียวเป็นที่นิยม จึงรวมกลุ่มกันจัดตั้งและจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน เมื่อปี พ.ศ. 2551

2) **ที่ตั้งสำนักงาน** ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 บ้านสุขสมบูรณ์ ตำบลไทยสามัคคี อำเภอดงน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

3) **สภาพพื้นที่** เป็นที่สูงบนเนินเขามีแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติที่สวยงามหลายแหล่ง เช่น ผาเก็บตะวัน อ่างเก็บน้ำ และมีอากาศดีเหมาะแก่การพักผ่อน ชมบรรยากาศ

4) **กลุ่มและการบริหารกลุ่ม** มีการเลือกตั้งประธานและกรรมการ จำนวน 5 ตำแหน่ง ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เภรัญญิก ประชาสัมพันธ์ กรรมการและเลขานุการ มีวาระการดำรงตำแหน่ง 2 ปี และไม่เกิน 2 วาระติดต่อกัน ในการบริหารงานมีการกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับ ในการบริหารกลุ่มยังไม่ค่อยชัดเจน มีการบริหารงานยังไม่ค่อยเป็นระบบ มีสมาชิก 10 คน

5) **กองทุนหมุนเวียนและการบริหาร** กรรมการบริหารกองทุนเป็นคณะเดียวกันกับกรรมการบริหารกลุ่มไม่มีที่ปรึกษา แหล่งที่มาของเงินกองทุนจากการหักจากรายได้ ที่มีผู้เข้ามาใช้

บริการบ้านพักโฮมสเตย์ การบริหารกองทุนมีกฎระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจน มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของกองทุน มีการตรวจสอบ สรุป และประเมินผลการดำเนินงานทุกปี

6) สินค้าบริการและการตลาด

- (1) การผลิตสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน ยังไม่มี
- (2) การให้บริการด้านที่พักและการนำชมสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ในพื้นที่
- (3) การตลาด ใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ จากปากต่อปากของบุคคลที่มาใช้บริการ และการโฆษณาทางโทรทัศน์ที่จัดโดยผู้จัดรายการวิทยุ โทรทัศน์

7) การเรียนรู้ ไม่มีการจัดสรรเงินกองทุนสำหรับการเรียนรู้ การเรียนรู้ส่วนใหญ่เป็นการบริการโดยภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยว วิธีการเรียนรู้ยังไม่ค่อยเป็นระบบ เนื่องจากเพิ่งก่อตั้งกลุ่มใหม่ การเรียนรู้จึงยังมีน้อย อาศัยเข้าไปร่วมกับกลุ่มบ้านนุโทรโฮมสเตย์ ตามความสมัครใจ

2.1.2 สภาพด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ข้อมูลทั่วไปด้านสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน จากการสัมภาษณ์สมาชิกวิสาหกิจชุมชน จำนวน 6 ราย สมาชิกผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 66.70 ส่วนที่เหลือร้อยละ 33.30 เป็นเพศชาย สมาชิกผู้ให้ข้อมูลมีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 27 – 60 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 48.83 ปี ระดับการศึกษาสมาชิกผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับสูงกว่าประถมศึกษาปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 50 ที่เหลือคือผู้ที่จบการศึกษาตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ 6 ลงไป สมาชิกส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งในชุมชน มีบ้างที่เป็นผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ไม่มีสมาชิกรายได้มีตำแหน่งใน อบต. การเป็นสมาชิกในกลุ่มอื่นๆ กลุ่มเกษตรกร ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ สหกรณ์การเกษตรและอื่นๆ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร แรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3.3 คน อาชีพหลักส่วนใหญ่ทำไร่ อาชีพเสริมนอกเหนือจากปลูกข้าว ได้แก่ รับจ้างแรงงาน ทำการเกษตรอื่น ๆ ค้าขาย และโฮมสเตย์

2.2 วิสาหกิจชุมชนนุโทรโฮมสเตย์

2.2.1 สถานการณ์การดำเนินงาน

1) ประวัติความเป็นมา เริ่มจากการรวมตัวของสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำมูลบ้านนุโทร จากนั้นสมาชิกบางส่วนได้ประชุมหารือและรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มนุโทรโฮมสเตย์ จนปี 2550 จึงจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน

2) ที่ตั้งสำนักงาน ตั้งอยู่ที่หมู่ 4 ตำบลไทยสามัคคี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

3) สภาพพื้นที่ เป็นที่สูงเชิงเขามีแหล่งท่องเที่ยวและบรรยากาศตามธรรมชาติสวยงาม ประกอบกับอุปนิสัยใจคอกของประชาชนตลอดจนวิถีชีวิตที่เรียบง่ายน่าสนใจ

4) กลุ่มและการบริหารกลุ่ม เลือกตั้งประธานและกรรมการ จำนวน 5 ตำแหน่ง ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เกร์บุญกักร กรรมการและเลขานุการ และมีที่ปรึกษา

1 ตำแหน่ง มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของกรรมการ กรรมการไม่มีวาระการดำรงตำแหน่ง ในการบริหารงานกลุ่มมีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ การบริหารค่อนข้างเป็นระบบ จำนวนสมาชิก 27 คน

5) **กองทุนหมุนเวียนและการบริหาร** กรรมการบริหารกองทุนเป็นคณะเดียวกันกับกรรมการบริหารกลุ่ม แหล่งที่มาของเงินกองทุน มาจากการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว ได้แก่ บ้านพัก การนำชมสถานที่ท่องเที่ยว และการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกจากการให้สมาชิกกู้ยืมปัจจัยการผลิตที่ได้รับการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตร จากการให้สมาชิกกู้ยืมเงินกองทุนโดยอัตราดอกเบี้ยต่ำ โดยมีจำนวนเงินกองทุน 60,000บาท ในการบริหารกองทุนมีกฎระเบียบข้อบังคับ มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย มีระบบการตรวจสอบกองทุนโดยสมาชิกและมีการสรุป และประเมินผลการดำเนินงานทุกปี

6) **สินค้าบริการและการตลาด** สินค้าที่ผลิตมีทั้งของที่ระลึกต่างๆ มีการให้บริการด้านบ้านพักและการนำชมสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ และการผลิตทางการเกษตรต่างๆ โดยมีการประชาสัมพันธ์ ผ่านทางสื่อต่างๆ เช่น สื่อบุคคล ใบปลิวแผ่นพับ รายการวิทยุโทรทัศน์ เป็นต้น

7) **การเรียนรู้** ไม่มีการจัดสรรงบประมาณจากกองทุนเพื่อการเรียนรู้ แต่มีการให้ความรู้โดยการอบรมจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น สถานศึกษา ททท. กศน. โดยเป็นเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การทำมาตรฐานที่พัก เป็นต้น มีการนำสมาชิกไปศึกษาดูงานประมาณ 1-3 ครั้ง สมาชิกมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มและมีการทดลองทำด้วยตนเอง

2.2.2 สภาพทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ข้อมูลทั่วไปด้านสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกจากการสัมภาษณ์สมาชิกวิสาหกิจชุมชน จำนวน 17ราย พบว่า สมาชิกผู้ให้ข้อมูลเป็นเพศชาย ร้อยละ 47.10 ส่วน เป็นเพศหญิง ร้อยละ 52.90 สมาชิกผู้ให้ข้อมูลมีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 27-79 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 51.65 ปี ระดับการศึกษา สมาชิกผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 สมาชิกส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งในชุมชน และทั้งหมดไม่มีตำแหน่งในอบต. การเป็นสมาชิกในกลุ่มอื่นๆ สมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ สมาชิกสหกรณ์การเกษตร กลุ่มแม่บ้านกลุ่มเกษตรกร และกลุ่มอื่นๆ แรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.8 คน อาชีพหลักส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตร ได้แก่ ทำไร่ ปลูกผัก อาชีพอื่นเสริม ได้แก่ รับจ้างแรงงาน รับเหมาธุรกิจส่วนตัวและทำการเกษตรอื่นๆ

ตารางที่ 4.3 สถานการณ์การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านการบริการท่องเที่ยว

ข้อมูล	วิสาหกิจชุมชน บ้านสุขสมบูรณ์	วิสาหกิจชุมชน บุไทรโฮมสเตย์
ปีที่จัดตั้ง	2551	2550
ที่ตั้งสำนักงาน	ต.ไทยสามัคคี อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา	ต.ไทยสามัคคี อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา
สภาพพื้นที่	เป็นที่สูงเป็นเขามีแหล่งท่องเที่ยว ตามธรรมชาติที่สวยงาม	เป็นที่สูงเป็นเขามีแหล่งท่องเที่ยว ตามธรรมชาติที่สวยงาม
กลุ่มและการบริหารกลุ่ม		
- วิธีการได้มา/วาระ การดำรงตำแหน่ง	เลือกตั้ง/ไม่มีวาระ	เลือกตั้ง/ไม่มีวาระ
- จำนวนกรรมการ(คน)	5	5
- ที่ปรึกษา(คน)	-	1
- วิธีการบริหาร	มีกฎระเบียบ การบริหารยังไม่เป็นระบบ	มีกฎระเบียบมีระบบบริหาร
กองทุนหมุนเวียนและการ บริหาร		
- คณะกรรมการ	ชุดเดียวกับกรรมการบริหารกลุ่ม	ชุดเดียวกับกรรมการบริหารกลุ่ม
- กฎระเบียบ	มี	มี
- แหล่งที่มาของเงินกองทุน	รายได้จากการให้บริการบ้านพัก และการนำชมสถานที่ท่องเที่ยว	รายได้จากการให้บริการบ้านพัก การจำหน่ายของที่ระลึก และการนำชมสถานที่ท่องเที่ยว
- การทำบัญชี	มี	มี
- การตรวจสอบ	สมาชิก	มี
สินค้า/บริการ		
- ของที่ระลึก/ ของฝาก	-	มี
- บ้านพัก	มี	มี
- การนำชม	ไม่มี	ไม่ค่อยทำ
การตลาด		
- การ ประชาสัมพันธ์	- สื่อทีวี - บุคคล	- สื่อทีวี - บุคคล - แผ่นพับ

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ข้อมูล	วิสาหกิจชุมชน บ้านสุขสมบูรณ์	วิสาหกิจชุมชน บุไทรโฮมสเตย์
การเรียนรู้		
- เงินทุนเพื่อ เรียนรู้	ไม่มี	ไม่มี
- วิธีการเรียนรู้	การอบรมตามความสมัครใจ การแลกเปลี่ยนในกลุ่ม การทดลองทำด้วยตนเอง	โรงเรียนเกษตรกร การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยนในกลุ่ม การทดลองทำด้วยตนเอง

ตารางที่ 4.4 สภาพทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านการบริการท่องเที่ยว

สภาพทางด้านสังคม และเศรษฐกิจ	วิสาหกิจชุมชน บ้านสุขสมบูรณ์		วิสาหกิจชุมชน บุไทรโฮมสเตย์	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ				
ชาย	2	33.3	8	47.1
หญิง	4	66.7	9	52.9
อายุเฉลี่ย (ปี)	43.8	-	51.7	-
ช่วงอายุ (ปี)	27-60	-	27-79	-
ระดับการศึกษา				
ไม่ได้เรียน	1	16.7	1	5.9
ต่ำกว่า ป.4	1	16.7	1	5.9
จบ ป.4	0	0.0	13	76.4
จบ ป.6	1	16.7	2	11.8
อื่นๆ	3	49.9	0	0.0
ตำแหน่งในชุมชน				
ไม่มี	4	66.6	12	70.6
ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วย	1	16.7	0	0.0
กรรมการหมู่บ้าน	1	16.7	5	29.4
ตำแหน่งใน อบต.				
ไม่มี	6	100.0	17	100.0
การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น				
กลุ่มเกษตรกร	3	50.0	7	41.2

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

สภาพทางด้านสังคม และเศรษฐกิจ	วิสาหกิจชุมชน บ้านสุขสมบูรณ์		วิสาหกิจชุมชน บุไทรโฮมสเตย์	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	3	50.0	3	17.6
สหกรณ์การเกษตร	1	16.7	2	11.8
ธกส.	3	50.0	6	35.3
อื่นๆ	4	66.7	0	0.0
อาชีพหลัก				
ทำไร่	4	66.6	6	40.0
ค้าขาย	1	16.7	0	0.0
ปลูกผัก	1	16.7	4	26.7
รับเหมาธุรกิจส่วนตัว	0	0.0	1	6.7
ทำนา	0	0.0	2	13.3
รับจ้างแรงงาน	0	0.0	2	13.3
อาชีพเสริม				
เลี้ยงสัตว์	0	0.0	1	7.7
ค้าขาย	3	50.0	0	0.0
รับจ้างแรงงาน	1	16.7	7	53.8
รับเหมาธุรกิจส่วนตัว	0	0.0	2	15.4
โฮมสเตย์	2	33.3	3	23.1

3. ข้อมูลสถานการณ์การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านการแปรรูปอาหาร

ประกอบด้วย 2 วิสาหกิจชุมชน ดังนี้

3.1 วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านเกาะกา

3.1.1 สถานการณ์การดำเนินงาน

1) ประวัติความเป็นมา เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.2551 โดยเดิมเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่เคยรวมตัวกันและยุบกลุ่มไปก่อนหน้านี้ จากนั้นได้มารวมตัวกันใหม่และกำลังดำเนินการขอจดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

2) ที่ตั้งสำนักงาน ไม่มีแต่ใช้บ้านประธานกลุ่มเป็นที่ประชุมและดำเนินกิจกรรมซึ่งตั้งอยู่ที่บ้านเกาะกา ตำบลท่าเรือ อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ทรัพย์สินไม่มี

3) กลุ่มและการบริหารกลุ่ม มีการเลือกตั้งประธาน แต่ยังไม่มีการกำหนดบทบาทหน้าที่กรรมการที่ชัดเจน กรรมการมีวาระการดำรงตำแหน่ง มีจำนวนสมาชิก 10 คน ยังไม่มีกฎระเบียบ ข้อบังคับในการบริหารกลุ่มที่ชัดเจน และการบริหารงานยังไม่เป็นระบบ

4) กองทุนหมุนเวียนและการบริหาร ยังไม่มีการดำเนินการในเรื่องนี้เนื่องจาก เพิ่งรวมกลุ่มกันยังไม่มีเงินทุน

5) สินค้า/บริการและการตลาด ยังไม่มีการดำเนินการ

6) การเรียนรู้ ไม่มีการจัดสรรเงินกองทุนไว้สำหรับการเรียนรู้ มีแปลง

3.1.2 สภาพทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ข้อมูลทั่วไปด้านสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรวิสาหกิจชุมชนโนนสว่าง จากสมาชิกผู้ให้ข้อมูล 7 ราย ได้ข้อมูลดังนี้ สมาชิกทั้งหมดเป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 28-66 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 49.57 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4 ไม่มีสมาชิกคนใดที่ไม่ได้เรียน ตำแหน่งในทั้งหมดไม่มีตำแหน่งใดๆ ในชุมชน และใน อบต. การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรมีบ้างที่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร และกลุ่มเกษตรกรอาชีพหลักส่วนใหญ่ทำนา ได้แก่ แปรรูปอาหาร แร่งาน และค้าขาย

3.2 วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านจิกสูง

3.2.1 สถานการณ์การดำเนินงาน

1) ประวัติความเป็นมา เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.2548 เพื่อรับความรู้ทางการแปรรูปและถนอมอาหาร หัตถกรรม การ ศิลปประดิษฐ์

2) ที่ตั้งสำนักงาน ไม่มีสำนักงาน แต่ใช้พื้นที่ของบ้านประธานซึ่งตั้งอยู่ที่หมู่ 3 ตำบลปากพลี อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก เป็นที่ประชุมพบปะสมาชิกและผลิตอาหารแปรรูป ทรัพย์สินของกลุ่ม ได้แก่ อุปกรณ์ในการแปรรูปและบรรจุอาหารของกลุ่ม อาคารโรงเรียน

3) กลุ่มและการบริหารกลุ่ม มีการเลือกตั้งประธาน/กรรมการ จำนวน 5 ตำแหน่ง ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เทรย์ญิก ประชาสัมพันธ์ และเลขานุการ แต่ละตำแหน่งมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ที่กรรมการที่ชัดเจน แต่กรรมการยังไม่มีการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่ง มีจำนวนสมาชิก 30 คน มีกฎระเบียบ ข้อบังคับในการบริหารกลุ่มที่ชัดเจน และมีการบริหารงานอย่างเป็นระบบ

4) กองทุนหมุนเวียนและการบริหาร กรรมการบริหารกองทุนเป็นชุดเดียวกับคณะกรรมการบริหารกลุ่ม มีกฎระเบียบของการบริหารเงินกองทุน มีการจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย มีการระดมทุนจากสมาชิก มีการปันผล มีการตรวจสอบการบริหารเงินกองทุน การสรุปและประเมินผลโดยสมาชิกกรรมการและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่

แหล่งที่มาของเงินกองทุน มาจากการระดมทุนสมาชิกและการดำเนินกิจกรรมการผลิต

5) สินค้า/บริการและการตลาด

ผลิตน้ำพริกต่างๆ ได้แก่ น้ำพริกเผา น้ำพริกตาแดง น้ำพริกปลาหมึก น้ำพริกนรก และพริกแกง นอกจากนี้ยังมีการผลิต ปลาข้าวสับและขนมกระยาสาธิต

6) การเรียนรู้ มีการจัดสรรเงินกองทุนไว้สำหรับการเรียนรู้ มีแหล่งเรียนรู้เป็นของกลุ่ม มีการจัดการศึกษาดูงาน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มและสมาชิกมีการทดลองทำ นอกจากนี้ยังมีแหล่งสาธิตเทคโนโลยีประจำตำบลอีกด้วย

3.2.2 สภาพทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ข้อมูลทั่วไปด้านสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านจิกสูง จากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ให้ข้อมูล 12 ราย ได้ข้อมูลดังนี้ ส่วนใหญ่ร้อยละ 83.3 เป็นเพศหญิง ส่วนที่เหลือเป็นเพศชาย อายุอยู่ในช่วงระหว่าง 32-70 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 53.3 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4 สมาชิกครึ่งหนึ่งมีตำแหน่งในชุมชนโดยเป็นกรรมการหมู่บ้านและผู้ใหญ่บ้าน ตำแหน่งละ 3 ราย สมาชิกทั้งหมดไม่ได้เป็นสมาชิก อบต. การเป็นสมาชิกในกลุ่มต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ มีบ้างที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ อาชีพอื่นๆ นอกจากทำนาเป็นอาชีพหลักแล้ว ยังประกอบอาชีพเสริมอื่นๆ ได้แก่ ค้าขาย รับจ้าง และทำอาหารแปรรูปตารางที่ 4.3 สถานการณ์การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านการแปรรูปอาหาร

ตารางที่ 4.5 สถานการณ์การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านการแปรรูปอาหาร

ข้อมูล	วิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้าน บ้านเกาะกา	วิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร บ้านจิกสูง
ปีที่จัดตั้ง/การสนับสนุน	2551/ ไม่มี	2548/ รวมกลุ่มเรียนรู้ด้านอาหาร และหัตถกรรม
ที่ตั้งสำนักงาน	ไม่มี	ไม่มี
ทรัพย์สิน	ไม่มี	อาคารโรงเรือน อุปกรณ์ แปรรูปอาหาร
กลุ่มและการบริหารกลุ่ม		
- วิธีการได้มา/วาระ การดำรงตำแหน่ง	เลือกตั้ง/ไม่มีวาระ	เลือกตั้ง/ไม่มีวาระ
- กรรมการ(คน)	15	1
- ที่ปรึกษา(คน)	ไม่มี	-
- วิธีการบริหาร	ไม่มีกฎระเบียบไม่มีระบบ	มีกฎระเบียบมีระบบบริหาร
กองทุนหมุนเวียนและ การบริหาร		
- คณะกรรมการ	ไม่มี	ชุดเดียวกับกรรมการบริหารกลุ่ม
- กฎระเบียบ	ไม่มี	มี

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ข้อมูล	วิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้าน บ้านเกาะกา		วิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร บ้านจิกสูง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
- แหล่งที่มาของ เงินกองทุน	ไม่มี		ระดมทุนและการจำหน่าย ผลผลิตของกลุ่ม	
- เงินกองทุน(บาท)	43,564.17		250,000	
- การทำบัญชี	ไม่มี		มี	
- การตรวจสอบ	ยังไม่มี		สมาชิก	
การผลิตอาหารแปรรูป				
-	ยังไม่มีการผลิต		น้ำพริกต่างๆ ปลา ร้า สับ ขนม กระยาสาร์ท	
การเรียนรู้				
- เงินทุนเพื่อเรียนรู้	ไม่มี		มี	
- วิธีการเรียนรู้	ยังไม่มีการเรียนรู้		การศึกษาดูงาน การแลกเปลี่ยน ในกลุ่ม การทดลองทำด้วยตนเอง	

ตารางที่ 4.6 สภาพทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านการแปรรูปอาหาร

สภาพทางด้านสังคม และเศรษฐกิจ	วิสาหกิจชุมชน บ้านสุขสมบูรณ์		วิสาหกิจชุมชน บุไทรไฮมสเตย์	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ				
ชาย	0	0.0	2	16.7
หญิง	7	100.0	10	83.3
อายุเฉลี่ย (ปี)	49.6	-	53.3	-
ช่วงอายุ (ปี)	28-66	-	37-70	-
ระดับการศึกษา				
ต่ำกว่า ป.4	1	14.3	2	16.7
จบ ป.4	4	57.1	8	66.6
สูงกว่าป.6	2	28.6	2	16.7
ตำแหน่งในชุมชน				
ไม่มี	7	100.0	6	50.0
ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วย	0	0.0	3	25.0
กรรมการหมู่บ้าน	0	0.0	3	25.0

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

สภาพทางด้านสังคม และเศรษฐกิจ	วิสาหกิจชุมชน บ้านสุขสมบูรณ์		วิสาหกิจชุมชน บุไทรโฮมสเตย์	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ตำแหน่งใน อบต.				
ไม่มี	7	100.0	12	100.0
การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น				
กลุ่มเกษตรกร	1	14.3	5	19.2
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	4	57.1	7	26.9
สหกรณ์การเกษตร	2	28.6	4	15.3
ธกส.	0	0.0	7	26.9
อื่นๆ	0	0.0	3	11.5
อาชีพหลัก				
ทำนา	5	71.4	11	91.7
รับจ้างแรงงาน	1	14.3	1	8.3
รับเหมาธุรกิจส่วนตัว	1	14.3	0	0.0
อาชีพเสริม				
ค้าขาย	2	28.6	3	25.0
รับจ้างแรงงาน	1	14.3	2	16.7
รับเหมาธุรกิจส่วนตัว	1	14.3	0	0.0
ทำปลาร้า/น้ำพริก	3	42.9	1	8.3